

УДК 339.3+339.562(477)

Гуменюк А.М.*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму та економічної теорії
Буковинського державного фінансово-економічного університету***Лупак Р.Л.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівської комерційної академії***Рудик С.А.***аспірант кафедри фінансів і кредиту
Львівської комерційної академії*

СТАН ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ

STATUS AND DIRECTIONS OF REALIZATION OF STATE STRUCTURAL POLICY OF IMPORT SUBSTITUTION IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Обґрунтовано важливість експортоорієнтованої моделі розвитку національної економіки, визначено критерії, за якими відбувається вибір напрямів реалізації державної структурної політики імпортозаміщення. Вивчено причини інвестиційно-інноваційного характеру, що не дозволяють забезпечити ефективну державну підтримку конкурентоспроможності локального товаровиробника. Проаналізовано товарну структуру імпорту і роздрібного товарообороту продовольчих та непродовольчих товарів в Україні, що дозволило узагальнити рівень товарної спеціалізації вітчизняного виробництва та визначити сектори економіки, які потребують державної підтримки і захисту від іноземних конкурентів. Визначено, що реалізація державної структурної політики імпортозаміщення в Україні вимагає комплексного запровадження інституційних, регуляторних, преференційних, валютно-курсних, фіскальних, зовнішньоторговельних та грошово-кредитних заходів.

Ключові слова: імпортозаміщення, структурна політика, внутрішній споживчий ринок, державна підтримка.

АННОТАЦИЯ

Обоснована важність експортоорієнтованої моделі розвитку національної економіки, определены критерии, по которым происходит выбор направлений реализации государственной структурной политики импортозамещения. Изучены причины инвестиционно-инновационного характера, не позволяющие обеспечить эффективную государственную поддержку конкурентоспособности локального товаропроизводителя. Проанализировано товарную структуру импорта и розничного товарооборота продовольственных и непродовольственных товаров в Украине, что позволило обобщить уровень товарной специализации отечественного производства и определить секторы экономики, которые нуждаются в государственной поддержке и защите от иностранных конкурентов. Определено, что реализация государственной структурной политики импортозамещения в Украине требует комплексного внедрения институциональных, регуляторных, преференциальных, валютно-курсовых, фискальных, внешнеторговых и денежно-кредитных мер.

Ключевые слова: импортозамещение, структурная политика, внутренний потребительский рынок, государственная поддержка.

ANNOTATION

Proved the importance of export-oriented development model of the national economy, the criteria on which the choice of directions realization state structural policy of import substitution. Studied the causes of investment-innovative nature of not being able to provide effective state support to the competitiveness of local producers. Analyzed commodity structure of import and retail

trade of food and non-food products in Ukraine, allowing to generalize the level of product specialization domestic production and to identify the sectors that need government support and protection from foreign competitors. Determined that the implementation of state structural policy of import substitution in Ukraine requires a comprehensive implementation of institutional, regulatory, preference, exchange rate, fiscal, foreign trade and monetary measures.

Keywords: import, structural policy, domestic consumer market, state support.

Постановка проблеми. Загальною тенденцією сучасного розвитку національної економіки є насичення внутрішнього споживчого ринку імпортною продукцією, яку донедавна наша держава виробляла і експортувала. Загрозою є те, що проникнення імпорту стосується ключових галузей економіки, які попередньо забезпечували основну частку фінансових надходжень у бюджеті усіх рівнів. При цьому виділяють безліч причин виникнення залежності внутрішнього споживчого ринку від імпортової продукції. Зокрема це політика відкритості, що реалізовувалась на посттрансформаційному етапі розвитку національної економіки, низький рівень соціально-економічного розвитку, низька ділова активність населення, слабкість розвитку інфраструктури, системні проблеми державного регулювання, адміністрування і контролю господарської діяльності.

Тому актуальними є питання визначення передумов та напрямів реалізації державної структурної політики імпортозаміщення, орієнтованої на формування системної послідовної державної підтримки, популяризацію інноваційних видів діяльності, розбудову зовнішньоторговельної інфраструктури та гарантування таким чином економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади структурної політики і використовуваних державою механізмів в управлінні процесами імпортозаміщення досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені: В.Ю. Бабаєв, М. Бруно, Т.Г. Васильців,

С.В. Давиденко, І.В. Дунаєв, Я.І. Еней, Я.А. Жаліло, Д.Н. Зайцев, Л.Р. Ізмагілова, П.А. Кадочников, Н. Картер, Т.П. Крупельницька, П. Ліндерт, А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, К.В. Пазізіна, С.І. Редько, О.В. Собкевич, А. Страуг, А.І. Сухоруков, А.П. Терехов, Х. Ченері.

Проте нині концептуальні спрямування та прикладні аспекти державних регулятивних механізмів забезпечення скорочення або припинення імпорту певних товарів шляхом їх заміщення на внутрішньому національному ринку аналогічними вітчизняними, з більш високими споживчими властивостями і вартістю не вище від імпортих, все ще знаходяться на етапі свого наукового становлення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При розробці та реалізації державних програм імпортозаміщення важливо проводити постійну оцінку частки продажу продовольчих та непродовольчих товарів імпорту на внутрішньому ринку України, виявити причини її зростання, а відтак слабкі сторони вітчизняного виробничого сектору економіки і на основі цього формувати операційні експортоорієнтовані моделі розвитку національного господарства. Кожна така модель повинна враховувати товарну спеціалізацію виробничого сектору економіки, що потребує державної підтримки та захисту внутрішнього ринку від іноземних конкурентів, взаємозалежність економічної безпеки держави від місткості імпорту на внутрішньому ринку, рівень міжрегіонального співробітництва та кооперації, структурних реформ та інституційних змін.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності, стану та напрямів реалізації державної структурної політики імпортозаміщення в Україні. Досягнення поставленої мети обумовило постановку таких завдань: обґрунтувати важливість експортоорієнтованої моделі розвитку національної економіки; визначити критерії, за якими відбувається вибір напрямів реалізації державної структурної політики імпортозаміщення; проаналізувати товарну структуру імпорту і роздрібного товарообороту продовольчих та непродовольчих товарів в Україні; визначити інструменти та засоби державного структурного регулювання та управління процесами імпортозаміщення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні вчені-економісти вважають, що імпортозаміщення має бути перехідним етапом у процесі реструктуризації економіки та використовуватися для пришвидшеної модернізації та розвитку нових напрямів у господарській системі держави, після чого має відбуватися послідовний перехід до експортоорієнтованої моделі розвитку, що обумовлено обмеженістю внутрішнього ринку та необхідністю забезпечення нових ринків збуту. Таким чином відбувається поступове зниження державного протекціо-

нізму та стимулювання розвитку конкуренції на внутрішньому споживчому ринку [1].

Досвід інших країн свідчить, що в процесі реалізації державної структурної політики імпортозаміщення слід брати до уваги критерій відповідності імпортозаміщувальної продукції світовому техніко-економічному рівню аналогічної продукції. Водночас до локальних критеріїв доцільно зарахувати ступінь використання місцевих ресурсів і конкурентних переваг; перспективу опанування внутрішнього ринку; створення додаткових робочих місць; ефект в суміжних галузях виробництва імпортозаміщувальної продукції.

Зауважимо, що органам виконавчої влади слід розпочинати реалізації програм імпортозаміщення складанням продукції на основі імпорту, а в окремих галузях доцільно створювати власне виробництво комплектуючих і готових товарів. Наприклад, в нових індустриальних країнах спочатку заміщувався імпортованих товарів широкого вжитку, потім імпортозаміщення поширювалося на товари виробничого призначення. Так напрями реалізації державної структурної політики імпортозаміщення мають уточнюватися відповідно до кон'юнктури ринку, еколого-економічних обмежень та науково-технічних можливостей [7].

Тому першочерговим завданням органів державного управління є створення ефективних систем залучення інвестиційного капіталу з врахуванням як прямих, так і портфельних форм інвестування у розвиток виробництва імпортозаміщувальної продукції. Проте існує чимало причин та перешкод, що не дозволяють забезпечити інвестиційну підтримку конкурентоспроможності локального товаровиробника. До причин інвестиційно-інноваційного характеру слід зарахувати малі обсяги капітальних інвестицій у розвиток високотехнологічних та наукоємних видів економічної діяльності, недостатній обсяг бюджетного фінансування інноваційної сфери, відсутність системних структурних реформ фінансово-інвестиційного ринку, неінноваційно орієнтовану структуру розподілу інвестиційних ресурсів. А це призводить до дезінтеграційних тенденцій та сповільнення розвитку вітчизняних галузей промисловості, враховуючи розвиток малого підприємництва й присадибного господарства у сільських або відсталих районах, зниження рівня розбудови та модернізації зовнішньоторговельної інфраструктури, а також погіршення мобільності та матеріального становища економічно активного населення, надлишкової міжрегіональної міграції трудових ресурсів, утруднення проведення структурної політики соціально-економічного розвитку.

У цьому випадку необхідно зазначити про зростання імпорту соціально важливих продовольчих товарів, що негативно впливає насамперед на покупців, які, з одного боку, нездатні впливати на такі процеси, а з іншого, – їх купі-

вельна спроможність є недостатньою для придбання таких товарів (табл. 1).

Так, високою є імпортна залежність внутрішнього ринку України від кави (у 2013 р. частка імпорту становила 55,6%), плодів, ягід, винограду, горіхів, кавунів та дині (47,5%), консервів фруктово-ягідних (44,0%), риби і харчових морепродуктів (38,6%), чаю (30,9%). Додамо, що упродовж 2005–2013 рр. частка імпорту таких товарів зростає, зокрема фруктово-ягідних консервів на 27,3%, риби і харчових морепродуктів – 19,2%, плодів, ягід, винограду, горіхів, кавунів та дині – 14,1%, кави – 13,7%, лише чаю зменшилась на 4,6%. При цьому така група товарів у структурі валового роздрібного товарообороту у 2013 р. не перевищувала 4,0%, тому можна зробити висновок, що споживання товарів є не першочерговим або населення здатне самостійно їх отримувати. Звісно, каву та більшість видів чаю в Україні не виробляють, і тому така висока залежність, водночас такі товари у суспільстві мають різну споживчу привабливість.

Зауважимо й інші негативні тенденції у розвитку вітчизняного споживчого ринку, зокрема алкогольних напоїв. Наприклад, у 2013 р. частка імпорту вина становила 20,2% (порівняно з 2005 р. збільшилась на 12,7%), коньяку – 19,4% (на 4,1% відповідно), горілки та лікєро-горілочаних виробів – 18,7% (на 12,7%). Упродовж 2005–2013 рр. зростає частка імпорту макаронних виробів на 13,4% (у 2013 р. становила 24,6%), консервів, готових рибних продуктів – 8,4% (29,3% відповідно).

Такі тенденції свідчать про низьку ефективність функціонування внутрішнього споживчого ринку в Україні. За даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму у 2014–2015 рр. за індексом розміру внутрішнього ринку Україна посідає 37-ме місце серед 144-х країн світу, а за ефективністю товарних ринків – лише 112-гу позицію [8].

Враховуючи географічну структуру імпорту товарів в Україну, робимо висновок, що за останні роки відбулись зміни у сукупності країн, виробники яких створюють найбільшу конкуренцію вітчизняним підприємствам на внутрішньому ринку. Зокрема, склалося від'ємне сальдо у торгівлі з країнами СНД, Європи, Америки, Австралії і Океанії, проте водночас утримується позитивний баланс лише у торгівлі з країнами Азії та Африки. Крім того, географічна структура імпорту свідчить про зменшення частки імпорту товарів з розвинених країн та одночасне збільшення з транзитивних країн і країн, що розвиваються, зокрема з Білорусі, Казахстану, КНР. Враховуючи техніко-економічний рівень значної частки імпортних товарів, можна зробити висновок, що він є досяжним в разі активної реалізації державної структурної політики імпортозаміщення, а відтак ефективного використання ресурсних можливостей національних товаровиробників [5, с. 5–6].

Зауважимо, що сформований потенціал імпортозаміщення продовольчих товарів на внутрішнього ринку України в основному свідчить про вкрай низьку ефективність використання власного економічного потенціалу. Досліджувана група товарів, не враховуючи окремі види (каву, чай, частину плодів і ягід), може виготовлятися та вирощуватись в Україні, при цьому не потребуючи значних капіталовкладень та високотехнологічних розробок, адже географічне положення країни та сформовані виробничі потужності сприяють цьому. Відповідно важливою є державна підтримка таких секторів економіки, інвестиційно-інноваційного забезпечення їх розвитку і функціонування, соціальної відповідальності чиновницького апарату та населення зокрема, інформаційно-роз'яснювальна робота органів влади, місцевого самоврядування, громадських організацій.

Щодо непродовольчих товарів, то рівень проникнення імпорту на внутрішній ринок України є значно вищим порівняно з продовольчими, про що свідчать дані таблиці 2. Наприклад, у 2013 р. залежність вітчизняного споживчого ринку від імпорту окремих непродовольчих товарів досягла майже 100%, зокрема мотоциклів, моторолерів, мопедів – 99,4%, комп'ютерної та іншої обчислювальної техніки – 99,1%, фотографічного обладнання – 98,3%, годинників – 98,1%, взуття – 97,7%, аудіо- та відеообладнання, телекомунікаційного устаткування – 96,4%, трикотажу верхнього та білизняного – 95,0%, одягу зі шкіри, хутра та інших виробів з них – 93,6%.

Більше того, упродовж 2005–2013 рр. означена залежність вітчизняного споживчого ринку лише зростала. Зокрема частка імпорту одягу зі шкіри, хутра та інших виробів з них збільшилась на 74,8%, мотоциклів, моторолерів, мопедів – на 39,4%, одягу та білизни з тканин – 16,7%, трикотажу верхнього та білизняного – 11,9%, комп'ютерної та іншої обчислювальної техніки – 11,6%. Водночас у досліджуваному періоді стабільно високою (більше ніж 90,0%) залишалась частка імпорту фотографічного обладнання, годинників, взуття, зростання якої становило 2,0, 4,3, 7,0% відповідно. Позитивно, що зменшилась частка імпорту електропобутових приладів (на 3,4%), але її значення у 2013 р. залишилось високим – 88,5%. При цьому загальна частка таких товарів у ВРТО упродовж 2005–2013 рр. не перевищувала 8,0%, але необхідно врахувати, що непродовольчі товари не потребують щоденної купівлі, а в окремих нормативний термін використання більше трьох років. Найвище значення показника характерне для електропобутових приладів, яке у 2013 р. становило 2,5% та позитивно те, що на 0,7% менше ніж у 2005 р.

У цілому така ситуація є вкрай негативною для національної економіки, адже перелічені непродовольчі товари належать до групи із

Таблиця 1

Частка продажу продовольчих товарів імпорту на внутрішньому ринку України у 2005, 2008–2013 рр., %

Товари і товарні групи	Роки												Абсолютне відхилення, ±					
	2005		2008		2009		2010		2011		2012		2013		частка у ВРТО*	частка імпорту		
	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	2013/2012	2013/2005		
Риба і морепродукти харчові	1,2	19,4	1,1	27,0	1,1	27,5	1,2	29,6	1,1	31,2	1,1	34,0	1,1	38,6	-	-0,1	4,6	19,2
Консерви, готові продукти рибні	0,4	20,9	0,4	22,7	0,5	25,4	0,4	26,2	0,4	27,6	0,5	26,7	0,5	29,3	-	0,1	2,6	8,4
Консерви фруктові-ягідні	0,3	17,1	0,1	29,0	0,1	25,4	0,1	35,3	0,1	39,9	0,1	43,7	0,1	44,4	-	-0,2	0,7	27,3
Чай	0,4	35,7	0,4	36,3	0,5	34,1	0,5	32,8	0,4	30,9	0,4	30,9	0,4	31,1	-	-	0,2	-4,6
Кава	0,7	41,9	0,6	44,8	0,7	48,1	0,7	50,7	0,7	54,3	0,8	54,4	0,8	55,6	-	0,1	1,1	13,7
Вироби макаронні	0,3	11,2	0,3	17,3	0,4	18,3	0,4	20,2	0,4	20,7	0,3	24,5	0,3	24,6	-	-	0,1	13,4
Плоди, ягоди, виноград, горіхи, кавуни та дині	0,7	33,4	0,9	37,9	1,1	41,0	1,3	39,2	1,3	42,5	1,4	51,2	1,3	47,5	-0,1	0,6	-3,7	14,1
Горілка та вироби лікеро-горілчані	0,2	6,0	0,2	10,4	0,2	10,9	0,2	11,4	2,7	12,9	2,5	16,1	2,4	18,7	-0,1	2,2	1,6	12,7
Вина	1,1	14,2	1,1	18,6	1,1	17,5	1,1	21,7	1,0	14,6	1,0	18,0	0,9	20,2	-0,1	-0,2	2,2	6,0
Коньяк	0,8	15,3	0,8	18,6	0,8	16,9	0,7	17,7	0,8	17,0	0,7	18,1	0,8	19,4	0,1	-	1,3	4,1

* ВРТО – валовий роздрібний товарооборот

Джерело: складено за [5, с. 36–47; 6, с. 34–45] (складено за [5, с. 36–47; 6, с. 34–45]), %

Таблиця 2

Частка продажу непродовольчих товарів імпорту на внутрішньому ринку України у 2005, 2008–2013 рр., %

Товари і товарні групи	Роки												Абсолютне відхилення, ±					
	2005		2008		2009		2010		2011		2012		2013		частка у ВРТО*	частка імпорту		
	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	частка ВРТО*	частка імпорту	2013/2012	2013/2005		
Одяг та білизна з тканин	0,0	76,5	0,0	83,4	0,1	84,6	0,1	89,3	0,0	89,2	0,0	92,3	0,1	93,2	0,1	0,1	1,0	16,7
Одяг зі шкіри, хутра та інші вироби з них	0,0	18,8	0,0	75,5	0,1	71,5	0,1	88,0	0,0	87,2	0,0	90,7	0,1	93,6	0,1	0,1	2,9	74,8
Трикотаж верхній та білизняний	0,3	83,1	0,4	90,2	0,4	77,4	0,4	89,4	0,5	92,7	0,4	90,7	0,4	95,0	-	0,1	4,3	11,9
Взуття	0,6	90,7	1,0	93,3	1,2	93,6	1,2	95,8	1,1	96,4	1,2	97,2	1,2	97,7	-	0,6	0,5	7,0
Годинники	0,1	93,8	0,1	97,4	0,0	96,1	0,0	96,4	0,0	96,2	0,0	97,1	0,0	98,1	-	-0,1	1,0	4,3
Прилади електрообутові	3,2	91,9	2,8	89,5	2,6	85,2	2,9	88,6	2,9	89,0	2,7	89,3	2,5	88,5	-0,2	-0,7	-0,8	-3,4
Комп'ютерна та інша обчислювальна техніка	0,9	77,5	1,1	88,6	1,0	88,3	1,1	93,9	1,2	97,0	1,2	98,8	1,1	99,1	-0,1	0,2	0,3	11,6
Мотоцикли, моторолери, мопеди	0,0	60,0	0,0	95,4	0,0	97,0	0,0	99,4	0,0	99,2	0,0	99,8	0,0	99,4	-	-	-0,4	39,4
Аудіо- та відеобладання, телекомунікаційне устаткування	2,4	96,4	3,0	97,3	2,4	97,0	2,7	95,2	2,4	97,5	2,2	95,3	2,1	96,4	-0,1	-0,3	1,1	-
Фотографічне обладнання	0,2	96,3	0,1	98,7	0,1	96,7	0,0	94,5	0,0	96,1	0,1	98,8	0,1	98,3	-	-0,1	-0,5	2,0

* ВРТО – валовий роздрібний товарооборот

Джерело: складено за [5, с. 36–47; 6, с. 34–45]

високою доданою вартістю, що свідчить більше про втрати бюджетів усіх рівнів, ніж про їх наповнення. Крім того, погіршується соціальна безпека держави, адже виготовлення товарів високої доданої вартості потребує значного інтелектуально-кадрового потенціалу.

Але існує й інша тенденція, коли зі збільшенням частки імпортованих товарів валовий роздрібний товарооборот також збільшується. Звичайно, причинами такого зв'язку можна вважати збільшення купівельної спроможності населення, погіршення якості вітчизняних товарів-аналогів імпорту, зростання інфляції, залучення іноземних інвестицій у розвиток торговельних мереж, висока інноваційність імпортованих товарів, «брендна залежність» населення.

Упродовж 2005–2013 рр. залишалась стабільною частка імпорту продовольчих товарів, яка не перевищувала 15,0%, і це зрозуміло, адже на внутрішньому ринку є чимало конкурентоспроможних товарів вітчизняного виробництва. Втім активне зростання частки імпорту продовольчих товарів відбулось у період відновлення національної економіки, що засвідчило неспроможність національних товаровиробників забезпечити виробництво і реалізацію інноваційних товарів.

Водночас швидкими темпами імпортовані непродовольчі товари проникли на внутрішній споживчий ринок. Зокрема, упродовж 2010–2013 рр. відповідна частка імпорту збільшилась на 10,2% і у 2013 р. досягла 42,8%. А це обумовило загальне зростання частки імпорту товарів на 11,0%, що у 2013 р. склала 61,0%. Зокрема для продовольчих товарів – це готові продукти харчування та продукти рослинного походження, для непродовольчих – це товари текстильної промисловості, прилади та апарати. При цьому динамічне насичення імпорту характерне для товарних груп, таких як продукти тваринного походження, алкогольні та безалкогольні напої, мінеральні продукти, а також текстильні матеріали та вироби [5, с. 36–47; 6, с. 34–45]. Така товарна спеціалізація вітчизняного виробництва сформувала середовище внутрішнього ринку, якому властива монопольна залежність від продукції окремих країн, значний дисбаланс між попитом і пропозицією за окремими товарними групами, використання застарілих технологій, слабкість інфраструктурного розвитку, масова трудова міграція економічно активного населення до більш розвинених країн.

На думку багатьох науковців, зокрема А.І. Сухорукова, Т.П. Крупельницької [7], К.В. Пазізіна, С.М. Пазізіна [3, с. 42–45], Я.А. Жаліла [4], реалізація державної структурної політики імпортозаміщення вимагає поліпшення ділового середовища за рахунок комплексного запровадження інституційних, регуляторних, преференційних, валютно-курсових, фіскальних, зовнішньоторговельних та

грошово-кредитних заходів. Тому регулятивний вплив держави на розвиток імпортозаміщення слід вбачати у зниженні ставок при наданні кредитів суб'єктам господарювання, що виробляють імпортозаміщувальну продукцію, та їх транзакційних витрат за рахунок вдосконалення дозвільної системи.

Водночас фіскальна політика повинна передбачати запровадження пільгового оподаткування прибутку, що реінвестується в модернізацію бізнес-процесів, інвестиційних податкових кредитів через відтермінування сплати податку за умов їх спрямування у проекти з імпортозаміщення.

У зовнішньоторговельному напрямі необхідно запобігати контрабанді та ввезенню контрафактної продукції, удосконалювати митно-тарифну політику, застосовувати антидемпінгові та спеціальні заходи, запроваджувати пільги для проектів з імпортозаміщення щодо сплати ввізного мита на високотехнологічну продукцію, яка не виробляється в Україні. При цьому важливо валютно-курсову політику спрямовувати на стабільність національної грошової одиниці, що забезпечить запобігання різких коливань споживчих цін та, що важливо, зменшить ризики втрати прибутків з інвестованого капіталу.

Крім того, структурна політика держави повинна стимулювати підприємства, що виробляють і реалізують імпортозаміщувальну продукцію. Зокрема, такі суб'єкти господарювання можуть розраховувати на державні преференції як пряме бюджетне субсидування імпортозаміщувального виробництва, зниження податкового навантаження, забезпечення доступу до довготермінових і порівняно дешевих кредитів під державні гарантії.

На думку А. Мазаракі та Т. Мельник державна структура політики імпортозаміщення повинна стосуватись кількох найбільш важливих галузей, які мають певний рівень технологічної готовності та досить розвинену виробничу інфраструктуру. При цьому необхідно притримуватись світової тенденції до посилення міжнародної спеціалізації виробництва та за критерієм відповідності імпортозаміщувальній продукції світовому рівню антологічної продукції за основними техніко-технічними та економічно-ресурсними параметрами.

Втім необхідно врахувати експортний потенціал національного виробничо-ресурсного комплексу, оскільки процес заміщення імпорту спрямований не лише на наповнення вітчизняними товарами внутрішнього споживчого ринку, а й на збільшення експорту. Таким чином перспективи імпортозаміщення в Україні мають ґрунтуватись на використанні сучасних енерго- та матеріалозберігаючих технологій, модернізації виробничого апарату, щоб продукувати конкурентоспроможні на світовому ринку товари, які будуть конкурентоспроможними і на внутрішньому ринку [2, с. 12–13]. Водночас структурна

політика держави щодо розвитку внутрішнього споживчого ринку і стимулювання імпортозаміщення повинна бути системною, комплексною і забезпечувати збалансований розвиток сфери виробництва та товарного обігу з поступовим зниженням обсягів сировинних видів продукції та збільшенням обсягу випуску якісної і високотехнологічної продукції, розширенням асортименту, що призведе до зменшення залежності від імпорту.

Висновки. Динамічне збільшення імпорту товарів, поступова втрата вітчизняними виробниками низки сегментів внутрішнього ринку підтверджує об'єктивну необхідність з боку органів виконавчої влади, зокрема місцевого самоврядування, розпочати активну та дієву реалізацію структурної політики захисту національного споживчого ринку від нерівноправної конкуренції та неякісного імпорту, стимулювання технологічного імпорту та обмеження припливу морально застарілих технологій, обмеження імпорту продукції, яка може виготовлятися в Україні, створення нових та підтримку наявних суб'єктів інвестиційної інфраструктури та інвестиційного посередництва, стимулювання внутрішнього виробництва і збуту продукції, підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів, удосконалення правового та організаційного забезпечення розвитку базових та пріоритетних для економіки видів діяльності.

Перспективними слід вважати напрями наукових досліджень стосовно джерел формування та засобів залучення ресурсного забезпечення

державної структурної політики імпортозаміщення, ідентифікації її конкретних об'єктів, над управлінням якими слід зосередитись органам державного управління в аналізованій сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Еней Я.І. Політика імпортозаміщення як передумова інноваційного розвитку економіки України [Електронний ресурс] / Я.І. Еней. – Режим доступу : <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/652/1/Політика%20імпортозаміщення.pdf>.
2. Мазаракі А. Імпорт та перспективи імпортозаміщення в Україні / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 6. – С. 5–15.
3. Пазізіна К.В. Імпортозаміщення в системі забезпечення економічних інтересів України / К.В. Пазізіна, С.М. Пазізіна // Сталий розвиток економіки : міжнар. науково-практ. журнал. – 2013. – № 2(20). – С. 42–45.
4. Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України : аналітична доповідь / за ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 71 с.
5. Роздрібна торгівля України у 2000–2010 роках : статистичний збірник. – К. : ДКСТУ, 2011. – 191 с.
6. Роздрібна торгівля України у 2013 році : статистичний збірник. – К. : ДКСТУ, 2014. – 165 с.
7. Сухоруков А.І. Перспективні напрями та інструменти політики імпортозаміщення у промисловості України : аналітична записка [Електронний ресурс] / А.І. Сухоруков, Т.П. Крупельницька. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/885/>.
8. The Global Competitiveness Report 2014–2015. [online] Available at: <<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/rankings/>>.